

Allen Bartoš

SOCIOLOŠKO-KINEZIOLOŠKI PRISTUP SPORTSKOJ REKREACIJI U RESOCIJALIZACIJI OSOBA S INVALIDITETOM

1. UVOD

Osobama s invaliditetom potrebna je profesionalna rehabilitacija kao i resocijalizacija. Navedeno svakako nije najjednostavniji proces te zahtijeva određeno vrijeme kao i brojna odricanja, upornost, ali i volju za provođenjem iste. Osobe s invaliditetom osobe su koje se mora na kvalitetan način poticati kako u početku njihove rehabilitacije, tako i tijekom i do samog kraja. Ovdje nije riječ samo o fizičkoj rehabilitaciji, nego i o zdravstvenoj rehabilitaciji. Dakle, riječ je o sportskim aktivnostima kao jednom od načina rehabilitacije i resocijalizacije.

Za provođenje sportskih aktivnosti potrebno je ostvariti neke posebne preduvjete, no oni su samo početna prepreka. Cilj je osobu s invaliditetom uspješno integrirati u sportske aktivnosti i to bez obzira na karakter invaliditeta te ih uspješno resocijalizirati u društvo.

Kod izrade ovoga rada koristit će se nekoliko različitih znanstvenih metoda. Metodom kompilacije bit će razrađen teorijski dio rada na način da će se prikupljanjem adekvatne literature, odnosno njezinom analizom i sintezom donijeti ključne teze u ovom radu. Prilikom odabira glavnih naslova unutar literature koristit će se deduktivna i induktivna metoda. Još jedna znanstvena metoda koja će biti upotrijebljena prilikom izrade rada je metoda deskripcije. Ona će se upotrijebiti za samu interpretaciju ponuđenih podataka koji su dobiveni istraživanjem.

Također, provest će se i istraživanje za stolom s ciljem sakupljanja potrebnih podataka za izradu analiza na temelju kojih će se izvršiti pisanje ovog rada.

2. INVALIDNOST I KINEZIOLOŠKE AKTIVNOSTI

Osobe s invaliditetom ne bi trebale biti isključene iz sportskih aktivnosti, štoviše upravo kineziološka aktivnost pridonosi njihovom zdravlju te resocijalizaciji.

2.1. Pojam invalidnosti

Kada bi se definirao invaliditet i hendikep, prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, isti je definiran kao:

- „1) oštećenje predstavlja bilo kakav gubitak ili odstupanje od normalne psihičke, fiziološke ili anatomske strukture ili funkcije
- 2) invaliditet predstavlja bilo kakvo ograničenje ili nedostatak sposobnosti za obavljanje neke aktivnosti na način ili u opsegu koji se smatra normalnim za ljudsko biće
- 3) hendikep predstavlja nedostatak, za određenog pojedinca, koji rezultira iz oštećenja ili invaliditeta, a ograničava ga ili mu onemogućuje ispunjenje njegove prirodne uloge u društvu, i to ovisno o dobi, spolu te društvenim i kulturalnim čimbenicima“

Suglasno tome, osoba s invaliditetom je svaka osoba kod koje postoji tjelesno, osjetilno te mentalno oštećenje koje za svoju posljedicu ima minimalno 12 mjeseci smanjenu mogućnost obavljanja osobnih potreba u svakodnevnom životu.

2.2. Rehabilitacija osoba s invaliditetom

„Rehabilitacija osoba s tjelesnim oštećenjima kompleksan je proces čiji je cilj osposobljavanje osobe za najvišu moguću tjelesnu, psihološku, socijalnu i gospodarsku aktivnost sukladnu njezinim sposobnostima, te za ponovno uključivanje u produktivan i samostalan život.“

Svaka se rehabilitacija provodi pod određenim općim uvjetima, a ukoliko je invalidnost veća potrebno je istu provoditi u posebnim ustanovama i školama za profesionalnu rehabilitaciju. Trajanje rehabilitacije ovisi o različitim faktorima te o radnim sposobnostima osobe s invaliditetom.

2.3. Sport osoba s invaliditetom

Svaka osoba s invaliditetom zaslužuje pravi oblik rehabilitacije, a nakon rehabilitacije izvrstan učinak na osobe s invaliditetom može ostvariti bavljenje pojedinim sportskim aktivnostima. Bavljenjem različitim kineziološkim aktivnostima izvršava se direktan učinak na tjelesnu komponentu organizma invalidne osobe, ali i na psihološku komponentu. *„Bavljenje sportom je široko poznat način promicanja zdravlja. Za zdravlje je potrebno uravnoteženo vježbanje i zdrava i uravnotežena prehrana.“*

Bavljenjem raznim kineziološkim aktivnostima izaziva se direktan učinak na tjelesnu komponentu organizama osobe s invaliditetom. Radi se na snazi, brzini,

koordinaciji, ali i fleksibilnosti. Osim navedenog, učinak se vidi i kroz psihološku stimulaciju. Ona pokušava ublažiti posljedice koje invalidnost ostavlja na čovjeka.

2.4. Barijere osoba s invaliditetom za bavljenje sportom

Postoji nekoliko barijera za bavljenje sportom osobama s invaliditetom. Prva od barijera je dužina boravka u rehabilitacijskim centrima. Naime, navedena u Republici Hrvatskoj iznosi nešto više od prosjeka u Europi. Druga barijera koja uvelike otežava uključivanje invalidnih osoba u sportske aktivnosti neprilagođenost je javnog prijevoza, javnih površina i objekata javne namjene. Iako je sve navedeno proteklih godina doživjelo svojevrstan pomak i dalje nije riječ o potpunoj prilagodbi svega navedenog prema osobama s invaliditetom.

3. SPORTSKA REKREACIJA I RESOCIJALIZACIJA OSOBA S INVALIDITETOM

Sport u svojoj svrsi za glavnu ulogu ima održavanje zdravlja i to ne samo na fizičkoj, nego i na mentalnoj razini. Osobama s invaliditetom upravo iz navedenog razloga preporučeno je bavljenje raznim sportskim aktivnostima.

3.1. Značaj sportske rekreacije

Značenje sportsko-rekreacijskih aktivnosti osoba s invaliditetom je veliko, obuhvaća veliki spektar značaja. Kao prvo rekreacijske aktivnosti uklanjaju osjećaj nemoći koji se često javlja kod osoba s invaliditetom. Nadalje, gubi se osjećaj napuštenosti, a postepeno se razvija osjećaj sigurnosti, ali i samopoštovanja. Osim svega navedenoga, osobama s invaliditetom u socijalizaciji pridonose i sudjelovanja na raznim sportskim natjecanjima. Ključ je izgraditi ponovno samopoštovanje, motivaciju i sigurnost. Samim svojim principima, metodama, ali i zadaćom, sport zadovoljava potrebe socioloških i zdravstvenih problema i napretka. Sport ima iznimno povoljan utjecaj na čovjeka!

3.2. Socijalizacija kao dvosmjerni proces

Koncept socijalizacije povezan je s pojmom socijalne isključenosti. Osobe s invaliditetom često se osjećaju isključeno iz društva. „*Društvena isključenost je pojam koji označava što se može dogoditi kada pojedinci ili cijela područja pate od kombinacije povezanih problema poput nezaposlenosti, neadekvatne obučenosti, niskog prihoda, loših uslova stanovanja, okoline sa viskom stopom kriminaliteta, lošeg zdravlja i raspada porodice.*“ Isključenost se manifestira povlačenjem u depresiju, odmicanjem od društva, pojavom osjećaja manje vrijednosti. Potrebno

je naglasiti kako socijalizacija teče u dva smjera, uključuje i primanja i davanja. Socijalizacija je proces koji uključuje sve nas i sva naša ponašanja.

3.3. Resocijalizacijski učinci sportske rekreacije

Provedena su brojna istraživanja koja su potvrdila učinak sportske rekreacije na psihosocijalni napredak osoba s invaliditetom. Jedno od istraživanja proveo je Vukušić, Brzović, Bartoš sa suradnicima. Istraživanje se provodilo nad 498 osoba sa službenim statusom veterana Domovinskog rata. Uzorak je testiran baterijom od dva upitnika. Prvi je instrument sadržavao dvadeset ispitnih čestica kojima su istraženi: opći sociodemografski podaci, sportske grane od osobnog interesa, intenzitet bavljenja sportom prije domovinskog rata, osobno viđenje bavljenja sportom u svrhu rješavanja svakodnevnih životnih problema, osobno viđenje psihotjelesne relaksacije kao posljedica bavljenja sportom. Osim navedenog upitnika ispitanici su testirani i skalom utjecaja događaja (IES), subjektivnim psihometrijskim instrumentom od 22 čestice. Naime, on je namijenjen pri istraživanju primarnih i sekundarnih učinaka ratne traume na psihu čovjeka. Sve navedeno generalno je pokazalo kako kineziološka aktivnost veterana, a naročito onih koji su zahvaćeni PTSP-om, predstavlja velik čimbenik u njihovoj resocijalizaciji. Naime, ona olakšava usmjeravanje i kontroliranje sociopatoloških pojava te na taj način uvelike pridonosi resocijalizaciji u sve segmente civilnog društva.

3.4. Natjecateljski sport u funkciji rehabilitacije

Kako bi došli do svojevrsnog natjecateljskog sporta, potrebno je prijeći dugačak put pri samoj rehabilitacijskoj funkciji. Neke osobe s invaliditetom će se zadovoljiti svladavanjem invaliditeta do te mjere da mogu primjerice normalni izvršiti svoje kretanje koristeći se pomagalima, otići na posao, vratiti se do kuće ili stana, naučiti voziti automobil i slično. Druge pak osobe tu neće stati, nego će krenuti korak naprijed. Naime, ovdje je riječ o rehabilitacijskom sportu koji će poslužiti kao završni dio rehabilitacije. Niz sportskih aktivnosti ojačat će mišiće, omogućiti invalidnoj osobi bavljenje plivanjem, stolnim tenisom, košarkom ili nekim drugim sportom. Najteži korak koji pojedine osobe mogu postići je vrhunski sport, koji je dostupan svima koji imaju jaku volju, ali i želju za bavljenje istim.

4. ZAKLJUČAK

Resocijalizacija osoba s invaliditetom od ključne je važnosti za napredak oporavka nakon same rehabilitacije. Resocijalizacija se na kvalitetan način može postići uključivanjem u neku vrstu sportske rekreacije, a u konačnici i profesionalnim bavljenjem nekim određenim sportom.

Sport, odnosno sportska aktivnost kao sama po sebi dobra je za zdravlje svake osobe. Osobama s invaliditetom sport pomaže pri ostvarivanju što bolje fizičke kondicije i sposobnosti. Na taj način osoba s invaliditetom se na lakši način može vratiti svom svakodnevnom životu i olakšati si svakodnevne radnje. Osim fizičkog napretka tu je i napredak u mentalnom pogledu. Osobe s invaliditetom moraju vratiti samopouzdanje, ohrabriti se i gledati pozitivno dalje na život, ne smiju se prepustiti svojoj invalidnosti i dopustiti da ona vlada njima. Sa sportom invalidne osobe pomiču svoje granice i na taj način osnažuju svoj duh.

Sport je odlična podloga za resocijalizaciju osoba, koja je dvosmjernan proces između osobe s invaliditetom i ostatka populacije. Cilj je omogućiti osobama s invaliditetom da se ne osjećaju odbačeno, dakle uključiti ih u sve aktivnosti i na taj način pripomoći im izgraditi sebe kao osobu.

Sociološko-kineziološki pristup prema dostupnim i poznatim istraživanjima ukazuje na zaista velike mogućnosti sporta i sportske rekreacije kod nas i u svijetu kada je u pitanju psihosocijalni tretman i (re)socijalizacija osoba s invalidnošću. Posebno ohrabrujuće rezultate dala su provedena istraživanja, gdje se pokazalo kako sportska aktivnost, poglavito ratnih veterana, osobito onih koji su zahvaćeni ratnom traumom pozitivno utječe na usmjeravanje i kontroliranje sociolopatoloških pojava te tako uvelike doprinosi (re)socijalizaciji u sve segmente društva.

Kako je psihološka pomoć jedan od bitnih čimbenika u procesu resocijalizacije osoba sa invalidnošću onda je kineziološka aktivnost njezina paralela. Upravo takav interaktivan odnos između sociologije i kineziologije koji se odvija u definiranom i policentričnom znanstvenom okruženju njihova je prava perspektiva.

5. LITERATURA

1. Andrijašević, M.: „*Radno opterećenje, aktivne pauze i sportsko-rekreacijske aktivnosti u slobodno vrijeme*“, Arhiv za higijenu rada i toksikologiju, Vol. 65, No. Supplement 3, 2012., str. 64
2. Andrijašević, M.: „*Sportska rekreacija kao dio svakodnevnog života osoba s invalidnošću*“, Sport za sve, Vol. 16, No. 14, Zagreb, 1998., str. 9
3. Ciliga, D.: „*Sport i invalidne osobe*“, Sport za sve, Vol. 14, No. 6, Zagreb, 1996., str. 23
4. Coakley, J.J. (1998) Sport and Society ,Bostin etc.: Irwin McGraw- Hill, 87-116.
5. Ćorić, O., Ljubotina, D.: „*Kvaliteta života ratnih veterana s tjelesnim invaliditetom koji igraju sjedeću odbojku*“, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 20, No. 3, 2014., str. 388

6. Ilić, Lj.: „5. Ljetna škola pedagoga fizičke kulture“, Sport za sve, Vol. 14. , No. 6, 1996., str. 24
7. Omazić, B.: „Vrhunski sport u funkciji rehabilitacije invalida s kraćom analizom rezultata iz Atlante – Paraolimpic games 1996“, Sport za sve, Vol. 16, NO. 14, Zagreb, 1998.
8. 22. Paraplegia News, The Paralyzed Veterans of America's Sports, 1996.
9. Radić, B., Radić, P., Duraković, D.: „Sport i zdravlje: istoznačnost ili suprotnost“, Acta Croatica, Vol. 53, No. 4, 2014., str. 430
10. Šćur, Z.: „Socijalna isključenost: pojam, pristup i operacionalizacija“, Revija za sociologiju, Vol. 35, No. 1-2, 2004., str. 45
11. Šporer, Ž.: „Koncept društvene isključenosti“, Revija za sociologiju, Zagreb, 2010., str. 23
12. Tomić, V.: „Siromaštvo i socijalna isključenost – osnovne definicije i indikatori“, Sociološka luča ½, 2007., str. 56
13. Vajda, A.: „Modaliteti zaštite osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj“, Sigurnost, Vol. 55, No. 4., str. 343
14. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osobas invaliditetom, pročišćeni tekst, NN 143/02, 33/05
15. Žugić, Z.: „Sportska rekreacija i (re)socijalizacija invalidnih osoba“, Sport za sve, Vol. 16, No. 14, Zagreb, 1998., str. 20